

BİR HÜKÜMDARIN ARDINDAN¹

Ekrem Buğra Ekinci

O'nu ilk gördüğümde Amman'ın en işlek caddelerinden birinde motosiklet sürüyordu. Daha sonra yine şehrin çarşısında gezerken gördüm, esnafla ve halkla sohbet ediyordu. O dediğim Ürdün hükümdarı Hüseyin... 1992 Eylülünde bir yıllığına Ürdün Üniversitesi'nde araştırma yapmak üzere görevlendirilmiştim. Ürdün'e gidip yerleştiğim günlerde Melik Hüseyin tedavi maksadıyla Amerika'daydı. Kanser diyorlardı. Derken "Melik iyileşti, dönüyor" haberi duyuldu. Ülke bayram ediyordu. Bütün halk günler öncesinden Amman'a hükümdarlarının geçeceği yola birikmişti. Arap aşiretleri ateşler yakıyor, etrafında Arapların has millî kılıç oyunu oynuyorlardı. Yüzlerce marş bestelenmişti, hele hemen her dakika radyolarda ve piyasada çalınıp söylenen "Hâşimî! Hâşimî Ve neşhed Hâşimî! Yunsurek rabbî ya Eba Abdallah yel Hâşimî!" hala kulaklarımda çınlar. Radyolara dinleyiciler sürekli telefon açıyor, hükümdarlarına duydukları sevgiyi terennüm eden şiirlerini okuyorlardı. "Sakrû'l-arab (Arap şahini), Fahrû'l-arap (Arabın iftihar), İbnü'n-nebi (Peygamber torunu)" diye başlayan bu şiirler başka yerlerde rastlanamayacak samimi hislerin ifadesiydi. Nihayet meliki taşıyan uçak hava meydanına indi. Uçağı bizzat hükümdar kullanıyordu, zaten böyle şeylere merakı bilinmekteydi. Büyük tezahüratlar eşliğinde Amman'ın merkezinde bizim sıradan bir zenginimizin yazlık evinden daha lüks olmayan mütevazı Rağadan sarayına geldi. Bir halkın, bir milletin hükümdarına bu kadar sevebileceğine o zaman şahit oldum. Belki tarihte vardı ama biz görmemiştik tabii.... Böylelikle hayatımın kısa da olsa bir devresini ülkesinde rahat ve huzur içinde geçirdiğim bu hükümdar hakkında birkaç satır kaleme almayı bir vecibe saydım.

Peygamber neslinden bir hükümdar...

Ürdün hükümdarının (müslüman hükümdarlarına kral denmeyip melik demek tercih edilmiştir) Hz. Peygamber'in torunu Hz. Hasan'ın neslinden geldiği bilinmektedir. Şerif de bu demek ya zaten. (Hz. Hüseyin neslinden gelenlere seyyid deniyor.) Beni Katâde denilen bu aile yıllarca Mekke'de söz sahibi olmuş, Osmanlı hükümeti tarafından Mekke şerifliğine tayin edilmiştir. Ailenin dip dedelerinden Katâde (1193-1220), Hz. Peygamber'in 17. Kuşaktan torunu. Bu zatın torunlarından Ebu Numeyy, Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethinde kendisine bağlılığını bildirerek bazı mukaddes emanetleri kendisine takdim etti. Böylece Hicaz Osmanlı hakimiyetine girmiş, Ebu Numeyy ailesi de tarih boyu Hicaz'ın özerk idarecileri olmuştur. Bu ailenin son zamanlarda yaşayan önemli bir ferdi Şerif Hüseyin Paşa'dır (1856-1931). Şerif Hüseyin Paşa Sultan II. Abdülhamid devri Osmanlı devlet adamlarındandır. Şurâ-yı Devlet (Danıştay) üyesiydi. İstanbul'da Emirgân'da bugün "Şerifler Yalısı" diye bilinen evde otururdu. Bu ailenin en yaşlısı olan Şerif Hüseyin Paşa üstelik âlim ilim ve devlet adamı olarak da hizmet etmekteydi. Zeki ve tedbirli bir kimseydi. Ali, Abdullah ve Faysal adında iyi yetişmiş üç oğlu da devlete hizmet etmekteydi.

II. Meşrutiyet'in ilanıyla Osmânlı devletini eline geçirmiş olan (İttihad ve Terakkî) komitacıları. imparatorluğun her tarafında yaptıkları gibi, Arabistan'da da, millete zulüm ve

¹Tarih ve Medeniyet, S: 60, Mart 1999, s: 26-31.

işkence yapmaya başladılar. bu dolu dizgin gidişe dur diyen samimi, ileriye gören vatandaş ve devlet adamlarını şöyle veya böyle sindirmeye muvaffak oldular. Şerif Hüseyin Paşa'ya İstanbul'dan sürmek maksadıyla Mekke emirliğine tayin ettiler. Hüseyin Paşa burada da çok hizmet etti. İsyân halinde bulunan Zeydî ve Vehhabî kabileleri sindirdi, Hicaz'da sulh ve sükûnu sağladı. Zeki ve tedbirli bir devlet adamı olan Şerif Hüseyin Paşa İttihadçıların yanlış icraatlarını görüyor ve üzülyordu. Hükûmetin 1914 yılında ülkeyi sürükledikleri ve cihad adını taktıkları savaşa karşı çıktı. Birinci Dünya Savaşı'nda Almanlar safında girilmesinin felâket olacağı yolunda hükûmete mektup yazdıysa da dinleyen olmadı. Bu sırada Mekke emîri Şerîf Hüseyin Paşa'nın akrabası, hatta dâmâdı ve birçok Arap beyleri, olağanüstü yetkilerle Şam vâlisi bulunan Cemal Pâşa tarafından Şam'da sırf âleme ibret olsun diye işkence ile öldürülünce o zamana kadar Türkleri kardeş gibi seven Araplar şaşkına döndü.

Şerîf isyan etti mi?

İttihadçılar Şerîf'in yayınladığı ve hükûmeti eleştiren iki beyannâmeye isyan diyerek üzerine ordu gönderdiler İşte bu sırada İngilizler, gizli servis ajanı Lawrence'in aracılığıyla, Alman taraftarı İttihadçı hükûmete düşman olan Şerîf'e yanaştılar. Düşmanımın düşmanı dostumdur, prensibi gereği O'na bu zâlimlerin elinden kurtulma ve Osmanlı Devleti'nin bütün Arap vilâyetleri üzerinde kocaman müstakil bir İslâm devletinin başına geçme sözü verdiler. Şerîf buna inandı. Halbuki İngilizler bir yandan da Vehhabî Suud ailesine aynı sözü vermişti. İşte artık Arap ihtilali denilen olay patlak vermişti. İngilizler galip geldiler ama Hicaz'ı Şerîf'in elinden alarak İbnü's-Suud'a verdiler. Böylece Suud krallığı kuruldu. İngilizler 1924'de Şerîf'i Kıbrıs'a sürdüler, orada büyük bir pişmanlık içinde vefat etti. Niyeti düzgündü belki ama tarihin en büyük sömürgecileri olan İngilizlerden yardım umması hataydı. Annesi bir Çerkez olan Şerîf Hüseyin Paşa'nın üçüncü hanımı Adile, Mustafa Reşid Paşa'nın torunuydu ve bu evlilikten Emîr Zeyd (1896-1970) doğmuştu. Bu da Şâkir Paşa'nın kızı ve Halikarnas Balıkcısı diye tanınan Cevat Şâkir Kabağaçlı'nın kızkardeşi meşhur ressam Fahrünnisa ile evliydi.

1931'de 75 yaşında ölen Şerîf Hüseyin Paşa'nın büyük oğlu Ali (1880-1935) Hicaz, ikinci oğlu Abdullah (1881/1951) Ürdün ve üçüncü oğlu Faysal (1883-1933) da Irak hükümdarı oldular. Zeyd ise hükümdar olamadı ama Irak ve Ürdün'e hizmet etti. Ali sonradan hükümdarlığını kaybetti ve Irak'a gitti. Faysal'ın oğlu Gâzi (1912-1939) ve bunun oğlu Faysal sırasıyla 1921 yılında kurulan Irak'da hüküm sürdüler. Gâzi'yi İngilizler düzmece bir otomobil kazasında temizlediler Hanımı Aliye de amcası Ali'nin kızıydı. Aynı zamanda Sultan Vahîdeddin'in torunu ile nişanlı bulunan Faysal 1958'de 23 yaşındayken Baas partisi tarafından devrilerek ailesiyle vahşice öldürüldü. Irak idaresi Rus kolonisi hükûmetlerin eline geçti.

Ürdün diye bir devlet

İngilizler ellerine cetveli alarak Osmanlı Devleti'nden ayırdıkları Arap beldelerini çeşitli devletçiklere ayırdılar: Suriye, Irak, Ürdün, Lübnan, Arabistan vs. Bu arada 1922 yılında Mâverâ-yı Ürdün (Trans-Jordan) adıyla aslında tarihte mevcut olmayan suni bir devlet meydana getirilmiş ve başına Şerîf'in diğer oğlu Abdullah geçmişti. Ürdün Filistin'in doğusunda bir nehir. Mâverâ-yı Ürdün, yani Ürdün nehrinin öte yakası demek. Sonra sadece Ürdün denilmeye başlandı. O zamanlar bu bölge Suriye'ye, daha doğrusu Şam vilâyetine bağlıydı. Doğusunda büyükçe bir çöl, Ezrak çölü; batısında dar ama verimli bir ova, Gor. Bu arada küçük küçük kasaba ve köyler.... Develeriyle kıl çadırlarda yaşayan bedeviler...

Emir Abdullah daha önce Osmanlı meclisinde mebus idi. 1946 yılına kadar emîr (prens) ünvanıyla İngiliz nüfuzu altında ve bu tarihten sonra bağımsız melik (kral) olarak hüküm sürdü. Emir Abdullah devletin kuruluşunda ilk olarak bu mıntıkadaki en büyük ve en eski yerleşim merkezi olan Salt'a geldi. Salt, tipik bir Osmanlı şehriydi ve bölgenin ilk saneviyyesini (lise) Osmanlılar buraya yapmıştı. Yeni bir devlet kurulduğunu ve Salt'ın da bu devletin başşehri olduğunu söyleyen Emir Abdullah'ı Salt halkı yumurta fırlatarak kovmuş, "Sonra bizim devalerimiz, merkeplerimiz nerede otlayacak?" diyerek başşehir olmayı reddetmişlerdi. Bunun üzerine O da küçük bir Çerkez köyü olan Amman'a sığındı. Çerkezler Abdullah'a hüsnükabul gösterdiler. Böylece Amman başşehir oldu ve o gün bugündür hayli gelişti. Salt ise hep aynı kaldı. Bizde de yayınlanan hatıralarında değerli bilgiler vermektedir. Sonradan Türkiye'yi ziyaret etmişti. İdeali Suriye, Ürdün, Lübnan ve Filistin'i içine alan büyük bir Suriye devleti kurmaktı. Tabii ki İngilizler ve diğer Araplar buna karşı çıktılar. Filistinliler ülkelerini kendi topraklarına kattığı için zaten onu Filistin dâvâsına hıyanetle suçlamaktaydılar. Nihayet 1951 yılında 69 yaşındayken Mescid-i Aksâ'da namaz kılariken İngilizlerin tuttuğu Filistinli kiralık kâtil tarafından öldürüldü. Torunu Hüseyin de bu anda yanındaydı ve göğsüne sıkılan kurşundan kendisini dedesinin taktığı madalya kurtardı. İlk hanımı aileden Misbah hanım olan Emir Abdullah'ın oğullarından biri Nâif, Sultan Reşad'ın torunu ile evlidir, yani Osmanlı dâmâdıdır. Önceleri Türk ordusunda subaydı, şimdi Ürdün'de devlet adamı.

Melik Abdullah'ın yerine oğlu Talâl (1909-1972) geçti ise de, görünüşte rahatsızlığı sebebiyle, gerçekte İngilizlere boyun eğemeyen bir tabiatı olduğu için İngilizlerin baskısıyla 1952'de tahttan indirilerek İstanbul'da Ortaköy'de Şifâ polikliniğine kapatıldı. Yerine 17 yaşındaki oğlu Hüseyin geçirildi. Melik Talâl 19 sene İstanbul'da kaldıktan sonra 63 yaşındayken vefat etti. Hanımı Zeynü'ş-Şeref, aileden idi. Bu hanımın annesi Kıbrıslı Kâmil Paşa'nın kardeşi Şâkir Paşa'nın kızıydı. Bu sebeple güzel türkçe konuşurdu. Çok dirayetli bir hanımdı. Kocasının tahttan indirilmesi üzerine bir yıl oğluna nâibelik yaptı. Melike Zeyn, 1994'de vefat ettiğinde 69 yaşındaydı. Melik Hüseyin'in bir kardeşi Muhammed ve diğeri Hasan'dır. Muhammed 59, oğulları Gâzi 33 ve Talâl 13 yaşındadır. Emir Muhammed 1952-1962 yılları arasında veliahd iken, rahat ve serbest hareketleri sebebiyle azledilmiştir. 1965 yılında veliahd ilan edilen Emir Hasan ise 52 yaşındadır ve Pakistan dış işleri bakanının kızı Servet hanımla evlidir, üç kızı ve 20 yaşında Reşid adlı bir oğlu vardır. Kendisiyle sonradan Türkiye'ye gelişinde de görüşme imkânı bulduk. Hüseyin'in iki de kız kardeşi vardır. Bunlardan Besme Ürdün'de bizim komşumuzdu ve Velid adında Kürd asıllı birisiyle, diğeri Esmâ ise Çeçen asıllı Timur Gâzi Dağistanî ile evlidir. Ailenin hemen hepsi Türkçe bilir ve Türk dostudur.

Ürdün'de 4.5 milyon insan yaşamaktadır. Bu nüfusun 350 bini Çerkez, 50 bini Çeçen, 10 bine yakını Kürd, birkaç bini Türk asıllıdır. Yüzde sekizi hıristiyan olan Arap nüfusun yüzde altmışı Filistinli ve yüzde kırkı yerli bedevîdir. Hanefî olan Çerkezlerin dışındaki müslüman halk Şâfî'dir. Çerkezler her yerde olduğu gibi burada da sadakatlerini göstermekte, Melik Hüseyin de onlara çok güvenmektedir. Orduda yüksek rütbeli görevler Çerkezlerdedir. Hele millî kıyafetleri içinde bir saray muhafız alayı var ki resmî günlerde bunların ihtişamı görmeye değer. Çerkezler, diğer halklar gibi kültürlerini rahatça yaşamaktadırlar. Ürdün fakir bir ülkedir, petrolü yoktur. Ancak dünyanın en zengin fosfat yatakları buradadır. Petrol rafinerisi var. Ülke topraklarının ancak yüzde dördü ekilebilir. Turizm, ayrıca zoraki Irak ve ABD desteği ülkeye biraz nefes aldırılmaktadır. Kaldı ki Ürdün kendine yeten ve kanaatkâr bir devlettir. Lüks ve israfa rastlanmaz. Herkes halinden memnundur ve çok fakir de yoktur. Halk arasındaki gelir seviyesi arasında uçurum bulunmamaktadır. Ürdün ekonomisi tamamen liberal bir ekonomi hâkimdir. Devlet hiçbir şeye karışmaz. Her işi özel sektör yapar. Sağlık ve

eğitim işleri de paralıdır. Fakirler vakıflara müracaat ederler, onların böyle masraflarını burası karşılar. Ordu da profesyoneldir. Halk demokratik bir ortamda ve hürriyet içinde yaşar. Kimse kimseye karışmaz. Ülkede batılı anlamda bir demokrasi hâkimdir.

Genç ülkenin genç hükümdarı

Önce İskenderiye’de, sonra İngiltere’de Harrow Enstitüsü ve Stundhurst’ta çok iyi bir eğitim gören ve genç yaşta sırtına ağır bir yük sırtına binen Melik Hüseyin, “küçük ülkenin küçük hükümdarı” diye anılırdı. 1952 yılında başa geçti ve yaşının küçüklüğü sebebiyle ülke nâiblikle idare edildi. Ertesi yıl Melik Hüseyin idareyi ele aldı. Uzun saltanat süresi hep bir denge siyasetiyle geçmiştir. İngilizler tarafından sürgün edilen büyük dedesi ve babasını, yine İngilizlerin öldürttüğü dedesini hiç unutmadı. Ürdün ordusunun kumandanı İngiliz Glubb Paşa’yı görevden aldı. Bir ara Arap birliği kurmaya niyetlendi ve işe kardeş ülke Irak ile başladı. Bu ülkenin hükümdarı yirmi üç yaşındaki Faysal amcasının oğluydu ve İngiltere’de beraber okudukları için çok iyi arkadaşlıklar. Ancak İngilizler buna engel oldu ve ülkeyi baştanbaşa işgal ettiler. Zaten aynı sene Irak’da ihtilal oldu ve Melik Faysal devrildi. Melik Hüseyin artık bu sevdadan vazgeçmeye ve daha dikkatli davranmaya mecbur kaldı. Bu arada İsrail’in yayılışına engel olmak istedi. 1967 ve 1973 Arap-İsrail savaşlarında Ürdün ordusu kahramanca çarpışıp pek çok muharebeyi kazandığı halde diğer Arap ordularının isteksizlik ve beceriksizlikleri sebebiyle başarı kazanılamadı. Bundan da en çok Ürdün zararlı çıktı. Bunun Batı Şeria denilen ve çok verimli toprakları bulunan kısım İsrail eline geçti. Kudüs, Nablus, Celile, Nâsıra, Beytüllahm gibi mukaddes topraklar elden çıktı.

O zaman Filistin Kurtuluş Teşkilatı Sovyet Rusya tarafından destekleniyor ve Marksist temayüller taşıyordu. Bunlar sanki bu işin müsebbibi Melik Hüseyin imiş gibi ve esasında Ürdün’ü ele geçirmek için 1970 yılında bir darbe teşebbüsünde bulundular. Hükümdar bunlarla mücadele ederek Çerkez muhafızların yardımıyla darbeyi bastırdı ve Filistin kurtuluş Teşkilatı’nı ülkeden çıkardı. Bu olay “Kara Eylül” diye bilinir. Ülkeyi, Ürdün ve Filistin diye iki federe devlete ayırmak isteyen Melik Hüseyin’in bu isteği muhalefetle karşılandı. Ürdün İsrail’i uzun yıllar tanımadı. Buraya gidiş ve gelişleri sınırladı. Pasaportunda İsrail’e giriş damgası bulunanları ülkeye almadı. Ancak Mısır ve ardından Filistin dâvâsının gerçek savunucusu olması gereken FKT’nin yumuşaması üzerine ve biraz da ABD’nin baskı ve ambargosu sebebiyle İsrail’le barışı kabul etti. Körfez savaşında ezeli müttefiki olan Irak’a cephe almadı, ABD’ni de tutmadı, tarafsız kaldı. Hatta gizliden gizliye Irak’a uygulanan ambargoyu delerek buraya gıda vs. sokulmasına yardımcı oldu. Karşılığında da petrol aldı. Böylece kısa hayatında çok olaylara yakından şahit oldu. Bu arada diplomatik yollardan Birleşmiş Milletler’e İsrail’in işgal ettiği yerlerden çekilmesini sağlayacak bir kararı aldırılmayı da başardı. Hüseyin hayalperest değildi, son derece akıllı ve realist idi.

Halkın sevgisi

Hazret-i Peygamber’in 42. Kuşaktan torunu olan Melik Hüseyin son derece mütevazi bir hükümdardı. Ülkeyi yöneten diktatörlerin adım başı heykel ve posterleri bulunan Irak, Suriye ve İran gibi devletlerin aksine hiçbir yerde heykeline, büyük posterlerine rastlamak mümkün değildir. Halkın içine girer, onlarla sohbet eder, dertlerini dinlerdi. Çarşamba günleri halk günüydü, isteyenler hükümdarlarıyla görüşebilirdi. Belki de halk bu sebepten kendisini çok severdi. Dünyanın hiçbir yerinde hükümdarını bu kadar seven bir halk olamaz. Ve halk bu sevgisinde samimidir, Suriye ve Irak’taki gibi bir baskının neticesi değildir. Zaten Hüseyin de ne Hâfız el-Esed’e, ne de Saddam’a benzer. Suudî kralları gibi hiç değildir. Ürdünlüler hükümdarlarının sempatik ve mütevazi oluşuyla, her şeyden önce de Peygamber soyundan

gelmesiyle iftihar ederler. Bununla beraber çoğu Suriye ve Filistin kaynaklı otuz kadar suikastten sağ olarak kurtulmuştur. Suriye, burun damlasına asit bile kattırılmış, gargara suyuna cam tozu koydurtmuştu. Bütün bunlar kendisine emsalsiz bir karizma sağlamaktan başka işe yaramadı. Halkın Ebu Abdullah'ıydı O. Yani Abdullah'ın babası. Malum ya Araplarda herkesin lakabı vardır, herkes büyük oğlunun adıyla anılır.

Melik, âlimlere çok hürmet eder ve onlara danışmadan hiçbir iş yapmazdı. Biz oradayken Ürdün'de kuraklık oldu. Melik'in kalabalık bir cemaatle sahraya çıktığı, elbiselerini ters giyip yağmur namazı kıldırarak dua ettiği hiç gözümün önünden gitmez. Sonra günlerce yağmur yağdı ve toprak suya doydular. Kısa boylu (1.60 civarında) olmasına rağmen sportmen bir hükümdardı Hüseyin. Uçak, otomobil ve motosiklet kullanmayı severdi. Çok sayıda hobisi bulunmakta, faal ve sosyal bir insandı. Evine ve ailesine çok düşküdü. Dindardı, namazını aksatmazdı. İngilizceyi de anadili kadar güzel konuşurdu. Türkçe de bilir, elinden Şemseddin Sami'nin yazdığı Osmanlıca lügat düşmezdi. Gençliğinde sık sık Türkiye'ye gelir, boğazda yatla gezerdi. Ülkemizde o zamandan çok arkadaşı vardı. O zamanlar babası da Ortaköy'de klinikteydi, O'nu da ziyaret ederdi. Melik Hüseyin "Mihneti Ke-Melik" (Hükümdar olarak ödevim" adıyla yayınladığı hatıralarında çocukluk ve gençliğine ait hatıralarını samimi bir dille anlatmaktadır. Çocukluğunda bisiklete binmeyi çok istediğini, halbuki bisikletinin olmadığı için devlet ricalinden birinin oğlu olan arkadaşının kine bindiğini söyler.

Bir meşrutî monarşi olan Ürdün'de hükümdar ve kabinenin yanı sıra mensupları üyeleri halk tarafından seçilen Meclis-i Nüvvâb (millet meclisi) ve üyelerini hükümdarın tayin ettiği Meclis-i A'yân (senato) adıyla iki meclisten oluşan Meclis-i Ümme bulunur. Ülkenin kanunları çoğunun temeli Osmanlı kanunlarından alınma kanunlardır. Denilebilir ki kanunları İslâm hukukuna en uygun ülke Ürdün'dür. Osmanlı gelenekleri yer yer burada yaşamaktadır. Bürokrasiyi Osmanlılardan kazandıkları bir özellik olarak görürler. Siyasî rejim kurumları ve yaşadığı gelişmeler bakımından Osmanlı meşrutiyetiyle oldukça paralellik gösterir. Kadılar ve imamlar siyah cüppe ve kırmızı fes üzerine beyaz sarık giyerler. Orduda da kadı ve müftü bulunur.

Hükümdar ailesi

Melik Hüseyin'in 1955 yılında evlendiği 25 yaşındaki ilk hanımı Dina ailedendi Oxford üniversitesinin siyasî ilimler kısmından mezunudur ve Kâhire üniversitesinde asistandı. Babasının babası Osmanlı Devleti zamanında Şurâ-yı Devlet üyesiydi, annesi Şâhinde hanım ise Türktü. Anlaşamayarak iki yıl sonra ayrıldığı bu hanımından Âlya (1956) doğdu. Çerkez Mirza Nâsır ile evlenip ayrıldı, sonra Salt şehrinden birisiyle evlendi. Dina da çok sonra başkasıyla evlendi.

İkinci hanımı İngiliz albay Walter Gardner'in kızı Antoinette (Toni) Avril'dir. Melik, 20 yaşında bulunan ve müslüman olup Müna adını alan bu hanımla 1961 yılında evlenmiş ve 1972 yılında ayrılmıştır. Melike ünvanı alamayan ve halen İngiltere'de yaşayan bu hanımdan Abdullah (1962), Faysal (1963), Aişe (1968) ve Zeyn (1968) dünyaya gelmiştir. Bu iki kız ikizdir. Yeni hükümdar Abdullah daha biz Ürdün'deyken Filistinli Ranya Yâsin ile evlendi, düğününde biz de bulunmuştuk. Hüseyin ve İman adlı iki çocuğu oldu. Faysal daha önce evlenmişti. Hanımı Şamlı Hamdi Tabba'nın kızıdır. Aişe, Kürt asıllı Ürdün başbakanı İbni Said Cuma'nın oğluyla evlenmiştir ve kayınvalidesi Çerkezdir. Zeyn ise , ablası Âlya ile eltidir.

Üçüncü hanım Âlya, Ürdün'ün Washington elçisi Nablus'lu Bahaeddin Tukan'ın kızıydı. Melik Hüseyin'in bu en sevdiği hanımı 1972 yılında evlendiğinde 24 yaşındaydı ve altı yıl

sonra bir helikopter kazasında öldü. Ali (1975) ve Hayye (1974) bu hanımdan dünyaya gelmiştir. Bu Ali Arap bir anneden doğmuş olması itibariyle geleceğin veliahdıydı. Yakın zamanda Kafkasya'daki Çerkez şenliklerine katılmak üzere atıyla Türkiye'den geçmişti. Ancak Hüseyin bunun küçüklüğünü ve aile içindeki yalnızlığını düşünerek aslında İngiliz asıllı bir anneden doğduğu için asla taht yüzü göremeyecek olan büyük oğlu Abdullah'ı yerine bıraktı. Abdullah da analığı Nur'un gönlünü edebilmek için bunun oğlu Hamza'yı veliahd tayin etti. Ama ileride çok şey değişebilir. Yeni hükümdar, şimdi belki bir sus payı olarak bu kararı almış olabilir.

Son hanım aslen Halebli bir hıristiyan Arap olup Amerika'ya yerleşen Pan-American'ın Ortadoğu müdürü Necib İlyas'ın kızı Nur'dur. 1951'de doğmuş, Princeton üniversitesini bitirmiş ve 1978'de Melik Hüseyin ile evlenmiştir. Nur, Hamza (1980), Hâşim (1981), İman (1984) ve Raî (1986)'yi doğurmuştur. Nur da çok sevilen ve hayır işlerinin vazgeçilmez gönüllüsüdür.

Başa kim geçecek?

1998 yılında lenf kanseri hastalığı nükseden Melik Hüseyin hayatından ümidi kesince ülkesine döner dönmez kardeşi Emir Hasan'ı veliahdlikten azlederek yerine büyük oğlu Abdullah'ı geçirdi. Bu gerçekten ilgi çekici gelişme üzerine çok çeşitli yorumlar yapıldı. Bazı yayın organları bunu "Kral'ın intikamı" gibi iddialı bir başlıkla verdiler. Emir Hasan'a karşı içlerinde tahta oğlunu çıkarmak isteyen Melike Nur'un ve bunun adamları sayılan CIA temsilcisi Frank Anderson ile Ürdün İstihbarat şefi Semih Batihî'nin de bulunduğu bir ittifak cephesinin kurulduğunu bildirdiler. Halbuki Nur'un oğluna sıra gelene kadar akşam olurdu çünkü bu çocuk Melik Hüseyin'in dördüncü oğluydu ve 17 yaşındaydı. Semih Batihî ile genel kurmay başkanı Abdülhâfız Kâbine ve yardımcıları Emir Hasan tarafından görevinden alındığı için O'na güvenmiş ve sonra Melik tarafından görevlerine iade edilmiştir. Halbuki bu olay ilk defa olmuyordu. 1962 yılında Melik Hüseyin kardeşi Muhammed'i veliahdlikten azledip yerine en küçük kardeşi Hasan'ı getirmişti.

Bu arada doğrudan Emir Hasan'ın sorumlu bulunduğu ülke ekonomisi de iyi durumda değildi. Bütün bunlara ilaveten Emir Hasan ağabeyinin hastalığıyla ilgili bazı aile sırlarını ifşa edince gözden düştü. Kaldı ki bir insan ne kadar iyi olursa olsun yıllar geçtikçe eski popülaritesini ve karizmasını da kaybetmektedir. Emir Hasan için de böyle oldu. Abdullah ise iyi öğrenim görmüş, zeki ve dirayetli, halk ve biraz da hanımı Filistinli olduğu için bilhassa bunlar tarafından sevilen, uzun yıllar özel kuvvetler kumandanı olarak tecrübe kazanmış genç ve enerjik birisi olarak göz doldurmaktaydı. O da babası gibi İngiltere'de Sandhurst askerî akademisini, ayrıca Oxford ve Georgetown üniversitelerinin siyasî ilimler bölümünü bitirdi. İngilizcesi mükemmel olan Abdullah'ın maalesef arapçası aynı derecede değil. İyi bir pilot ve dalgıç, ayrıca antika silah koleksiyoncusudur. Muhtemelen Abdullah'ı yerine geçirmesi hususunda ABD Melik Hüseyin'e baskı da yapmıştır. Nitekim Başkan Clinton'un ulusal güvenlik danışmanı Sandy Berger'in hastanede yatarken Melik'e bunu tavsiye ettiği söylendi. Belki de Ürdün anayurtlarından vazgeçmenin karşılığında Filistinlilere sus payı olarak tahsis edilecek ve İsrail rahat edecek. Galiba ABD bunun altyapısını hazırlıyor. Bu, Hasan ile olamazdı. Zaten Ürdün'ün misyonu, İsrail ile Arap düşmanları! arasında tampon görevi ifa etmektir.

Problem biraz da Emir Hasan'ın kendisine verilen yetkilerde biraz fazla ileri gitmesi ve kendi adamı olduğu düşünülenleri kilit mevkilere tayin etmesindedir. Öte yandan Emir Hasan'ın ülke içinde güç sahibi bazı kimselere soğuk davranması bunların düşmanlığın

kazanmasına sebep olmuştur. Emir Hasan yıllardır bu görevdeydi ve kardeşinin yokluğunda onu başarıyla temsil etmekteydi. Ancak halkın Emir Hasan'a fazla sevgi ve itimat yoktu. Melik Hüseyin halkın hoşlanmayacağı bir icraatta bulunmaya mecbur kalınca bir vesileyle yurt dışına gider, bu icraati yapmak taht vekili olan Emir Hasan'a kalır; halk da bu sefer bundan Emir Hasan'ı mesul tutardı. Emir Hasan'ı Filistinliler pek sevmez, O'nu karanlık işler çevirmekle itham ederdi. Hakikaten de ülkede Emir Hasan'ın çok güçlü olduğu zannedilirdi, ancak son gelişmeler bunun böyle olmadığını göstermiştir. Emir Hasan'ın ABD tarafından Irak'da yapılacak ve Saddam'ın devrileceği bir darbe neticesinde buranın hükümdarı olarak ilan edileceği de söylenmektedir. Yine rivayete göre Emir Hasan bu azilden çok incinmiş ve ülkeyi terk etmeyi düşünmekteymiş. Halbuki Emir Hasan bu icraatı serinkanlılıkla kabullenmiş ve pek de gücenmemiş gibi gözüküyor. Arapların tabiriyle "alâ re'si ve'l-ayn" (başım-gözüm üstüne) diyerek.

Melik Hüseyin, 6 Şubatta komaya girdi ve ertesi gün hayata vefat etti. 8 Şubatta emsali görülmemiş bir kalabalığın katıldığı cenaze merasimiyle toprağa verildi. Pek çok ülkeden üst düzeyde temsilciler, hükümdarlar, prensler, devlet başkanları hazır bulundu. Bütün dünya, bütün dünya liderleri geride iyi bir nam bırakarak ölmenin ne demek olduğunu gördüler. Bu hadise monarşinin de gövde gösterisi oldu. Artık Ürdün'de neler olacağını zaman gösterecek.....

www.ekrembugraekin.com